

same
chances
by Story

=

PRABOBRANITELJICA ZA RAVNOPRAVNOST
SPOLOVA S DIPLOMOM TRENERICE ZA
USAVRŠAVANJE POLICIJSKIH SLUŽBENIKA U
SUZBIJANJU ZLOČINA IZ MRŽNJE OTKRIVA KAKO SE
OKOLNOSTI PROUZROČENE PANDEMIJOM
ODRAŽAVAJU NA STANJE LJUDSKIH PRAVA I
DOSTUPNOST ZDRAVSTVENE SKRBI ŽENAMA

Prije nego što je 2011. godine imenovana pravobraniteljicom za ravnopravnost spolova, Višnja Ljubičić dugi niz godina obnašala je iznimno zahtjevne i odgovorne funkcije u Ministarstvu obrane te Uredu za ljudska prava Vlade Republike Hrvatske. Izobrazbu o ljudskim pravima, međunarodnom humanitarnom pravu i legislativi EU diplomirala pravna stekla je na Lundsdom sveučilištu prava u Švedskoj, Ekonomskoj londonskoj školi, Američkom sveučilištu u Bugarskoj, a veliko znanje i iskustvo nosi i s talijanskog Instituta međunarodnog humanitarnog prava. Da zagovara cjeloživotno obrazovanje, danas 57-godišnja pravobraniteljica za ravnopravnost spolova pokazala je i kada se pridružila mađarskoj Policijskoj akademiji te dobila diplomu izučene trenerice za usavršavanje policijskih službenika u suzbijanju zločina iz mržnje. U svom radu često kao važnu i perspektivnu ističe suradnju koju je ostvarila s Vijećem Europe i Europskom komisijom u području rodne ravnopravnosti i antidiskriminacije, zakonodavnih okvira i dobrih praksi u stvaranju jednakih mogućnosti za žene i muškarce u svim područjima njihova djelovanja. Uočava li napretek u našem društvu kad je riječ o pitanju rodne ravnopravnosti i kako se okolnosti pandemije prouzročene bolešću COVID-19 odražavaju na stanje ljudskih prava u kontekstu dostupnosti zdravstvene skrbi žena, pravobraniteljica za ravnopravnost spolova objasnila je u sklopu društveno odgovorne akcije Same Chances by Story.

Story: Posljednjih dana u središtu medijske pozornosti našla se i presuda u radnom sporu, u povodu kršenja odredbi Zakona o suzbijanju diskriminacije i Zakona o ravnopravnosti spolova, koja je navodno dosuđena u korist radnice, ali nije ispunjen njezin zahtjev za pravičnom naknadom. Koliko su česti takvi slučajevi u Republici Hrvatskoj u kojima se glavne povrede prava odnose na one iz Zakona o suzbijanju diskriminacije i Zakona o ravnopravnosti spolova?

Prema našim saznanjima, pred sudovima se pokreće jako malo takvih slučajeva. U 2018. godini pred sudovima je u tijeku bilo 187 građanskih predmeta vezanih uz diskriminaciju te je od pravomoćnih odluka u samo šest slučajeva usvojen tužbeni zahtjev. Žrtve ne vjeruju da će im u sudskim postupcima biti zaštićena prava jer su postupci dugotrajni, a ishod neizvjestan.

Story: U suradnji s udrugom Roditelji u akciji – RODA nedavno ste predstavili rezultate istraživanja 'Dostupnost zdravstvene skrbi žena tijekom pandemije COVID-19'. U kojem je razdoblju provedeno istraživanje i na kojem uzorku?

Istraživanje je provedeno od 9. do 28. srpnja 2020. na uzorku od oko 1500 žena koje su zatražile skrb u području zdravstvene zaštite trudnica, rodilja, babinjača te žena koje su zatražile skrb tijekom postupaka medicinski potpomognute oplodnje. Istraživanje se odnosi na razdoblje potpune izolacije koja je trajala od 19. ožujka do 22. svibnja te na razdoblje neposredno nakon toga.

Story: Da kojih ste zaključaka, odnosno rezultata došli?

Istraživanje je pokazalo da je kriza prouzročena koronavirusom negativno utjecala na dostupnost i kvalitetu zdravstvenih usluga za žene iz područja reproduktivnog zdravlja. Usluge vezane uz trudnoću i medicinski potpomognutu oplodnju odgađane su ili otkazivane, trudnička skrb je smanjena, pregledi su bili rjeđi, što je dio žena potaknulo da ostvarivanje potrebnih zdravstvenih usluga potraže u privatnim klinikama, a dio žena zbog toga uopće nije obavio preporučene preglede i pretrage. Trudnički tečajevi su se privremeno prestali provoditi, a pratnja pri porođaju u pravilu nije bila dopuštena. Žene su uglavnom morale ležati u krevetu tijekom trudnoće i porođaja te nisu imale mogućnost birati položaj koji im je najmanje bolan. Mnoge su morale nositi maske tijekom porođaja. Takve prakse nisu u skladu sa standardom 'Rodilišta - prijatelji majki'.

Story: Velik je problem, kažete, bila i obustava ili u nekim slučajevima odgađanje postupaka medicinski potpomognute oplodnje u brojnim centrima za humanu reprodukciju u Republici Hrvatskoj. Na koje probleme i poteškoće su vam građani ukazivali kada govorimo o medicinski potpomognutoj oplodnji?

Postupci medicinski potpomognute oplodnje

“Dob i majčinstvo najveće prepreke ženama na tržištu”

28 Story

priča
broj 41

VIŠNJA
LJUBIČIĆ

**IMAŠ PRAVO
NA JEDNAKU PRILIKU**

Nastavljamo jedan od najvažnijih projekata od osnivanja Storyja - inicijativu Same Chances, čiji je cilj podizanje svijesti javnosti o poštovanju ljudskih prava. Tijekom cijele godine, kao i sljedećih deset godina, Story će se na svim platformama baviti problemima u najosjetljivijim područjima gdje su ljudska prava ugrožena te promicati pozitivne primjere osoba, organizacija i ustanova. Njihove priče donosimo u intervjuima i videima koje svakog tjedna možete pratiti i na Story.hr-u.

će su
štu rada”

Story 29

same chances

by Story

potpuno su obustavljeni na najmanje 47 dana u kontinuitetu, a u nekim centrima za humanu reprodukciju ta je obustava trajala više od dva mjeseca. Žene su imale poteškoća dobiti informacije o statusu svog liječenja jer su klinike bile zatvorene, što je negativno utjecalo na pacijentice u smislu nesigurnosti i neizvjesnosti, uzimajući u obzir da se šanse za uspješnost liječenja protokom vremena sve više smanjuju, kao i zakonski propisanu dobnu granicu do koje se može ostvariti pravo na medicinski pomognutu oplodnju na teret zdravstvenog osiguranja. Kao posljedicu smanjenog broja postupaka zbog epidemioloških okolnosti procjenjujemo da će putem medicinski pomognute oplodnje biti rođeno 400 djece manje.

Story: Pitanje patnje na porođaju velik je problem od samog početka pandemije. Koje su najveće poteškoće povezane s tim?

Patnja na porođaju većim je dijelom bila potpuno zabranjena u zdravstvenim ustanovama. Tijekom pandemije imalo ju je 21% ispitanica u odnosu na 62% prije uvođenja zaštitnih mjera. Za patnju je bio propisan isti epidemiološki protokol kao i za zdravstveno osoblje i pacijente pa su se zdravstvene ustanove većinom odlučile na uskraćivanje pristupa patnji. Neovisno o pandemiji, u dijelu zdravstvenih ustanova ni inače nisu skloni dopuštanju patnje na porođaju. Istraživanje je pokazalo da su ispitanice većinom zadovoljne odnosom zdravstvenog osoblja prema njima, iako se nezanemariv dio njih žali na grubost i zanemarivanje. Trećina ispitanica izjavila je da je nedostatak patnje utjecao na njihovo lošije iskustvo porođaja.

Story: Analiza je, kako kažete, pokazala nekoliko strukturnih problema našeg zdravstvenog sustava. Koji su to?

Osnovni strukturni problem su ponajprije nezadovoljavajuća razina dostupnosti i kvalitete zdravstvenih usluga. Zdravstveni sustav se ne uspijeva prilagoditi potrebama pacijentica i pacijenata te im osigurati optimalnu kvalitetu zdravstvene skrbi. U uskoj povezanosti je kadrovski deficit u zdravstvenim ustanovama. Problem predstavlja i sporadična nestandardiziranost te neujednačenost u postupanju, što zna biti u neskladu s preporukama međunarodnih i nacionalnih strukovnih organizacija.

Story: Tijekom pandemije prouzročene bolesti COVID-19 brojne zemlje isticale su porast nasilja u obitelji. Kakvi su pokazatelji za našu zemlju?

U Republici Hrvatskoj u prvih šest mjeseci ove godine kaznena djela nasilja u obitelji povećala su se za 40% u usporedbi s istim razdobljem prošle godine. Na početku pandemije ukazala sam na to da će u posebnim okolnostima izolacije te ograničenja kretanja i života dolaziti do svih oblika rodno utemeljenog nasilja. Podsjetila sam na to da društveni problemi

s kojima smo se suočavali prije neće nestati, nego naprotiv - da se može dogoditi da postanu još ozbiljniji, odnosno da im se povećava broj, što se i dogodilo.

Story: U Hrvatskoj se 22. rujna obilježava Nacionalni dan borbe protiv nasilja nad ženama. U brojnim aktivnostima u borbi protiv nasilja nad ženama često ističete nužnost većih kazni za počinitelje. Osim toga, kao iznimno važne izdvajate i edukaciju, preventivne aktivnosti, kao i psihosocijalne tretmane. Koliko se u praksi provode takve mjere?

U radu na pritužbama građana utvrdila sam da sustav nema učinkovite mjere rane prevencije nasilja i dugotrajne resocijalizacije počinitelja. Istodobno isključivo novčano ili uvjetno kažnjava obiteljske nasilnike te ih nakon toga vraća kući. Tako odvraća žrtve od prijavljivanja nasilja dok ono ne eskalira i ne prijeđe u sferu kaznenog prava. Već godinama ističem da pravosuđe na bezuvjetne zatvorske kazne osuđuje manje od 10% ukupne brojke svih počinitelja nasilja te da počinitelje nasilja treba izložiti najstrožim kaznama, čime bi se slala mnogo jasnija društvena poruka o nultoj toleranciji na nasilje u obitelji, a počinitelje učinkovite odvraćalo od ponovna počinjenja nasilja. Tri su osnovna temelja učinkovite borbe protiv rodno utemeljenog nasilja: rani preventivni i stručni psihoterapijski rad s obiteljima u konfliktnim situacijama, prije eskalacije rodno utemeljenog ili obiteljskog nasilja te prije nego što dođe do raspada obitelji i/ili raspada partnerskih odnosa i često posljedičnog nasilja. Potom društvena reintegracija počinitelja nasilja u obitelji dugotrajnim psihosocijalnim tretmanom te posljednja sveobuhvatna edukacija o rodno utemeljenom nasilju i nenasilnim

metodama rješavanja sukoba na svim društvenim razinama.

Story: U izvješću koje ste predali Hrvatskom saboru za 2019. godinu navodite da se pritužbe na osnovi diskriminacije i dalje u pretežnom broju odnose na spolnu diskriminaciju (85,8%) i najviše je riječ o kršenju prava žena (73,4%). Koliko je zabrinjavajući takav podatak, kao i činjenica da se taj trend godinama ne mijenja?

Svjedočimo ponavljanju trendova, a to je iznimno zabrinjavajuće. Dvije trećine svih pritužbi iz godine u godinu čine one koje se odnose na socijalnu sigurnost, uključujući područje socijalne skrbi, mirovinskog i zdravstvenog osiguranja te rad i radne uvjete. Iako žene već desetljećima čine većinu onih koje završe visoko obrazovanje (60%), manjina su na mjestima odlučivanja. Žene teže napreduju, rjeđe dolaze do pozicija u upravnim i nadzornim tijelima. I dalje prevladavaju rodni stereotipovi prema kojima je primarna uloga žene voditi brigu o obitelji, a te obaveze u velikoj mjeri predstavljaju i veliku prepreku u ostvarivanju jednakih šansi i mogućnosti koje imaju muškarci na tržištu rada. Žene su u 100% slučajeva kojim nam se pritužuju žrtve uznemiravanja i spolnog uznemiravanja na radnom mjestu.

Story: A kako biste ocijenili promjene u društvu kad je riječ o rodnoj ravnopravnosti? U kojim segmentima uočavate potrebu i potencijal za napredak?

Kad je riječ o zakonodavstvu, u Republici Hrvatskoj žene i muškarci imaju zajamčena jednaka prava. No u svakodnevnom životu ravnopravnost žena i muškaraca još nije postignuta u mnogim područjima - na području tržišta rada, političke participacije, gospodarstva, medija...

PREMA IZVJEŠĆU
SVJETSKOG
EKONOMSKOG
FORUMA NA KRAJU
PROŠLE GODINE,
ŽENE ĆE SE U
EKONOMSKIM
PRAVIMA
IZJEDNACITI S
MUŠKARCIMA TEK
ZA 257 GODINA

MAJČINSKE BRIGE
"Imam blizance,
djevojčicu i
dječaka, i ne bih
voljela da ona ima
manje mogućnosti
biti što god želi
samo zato što je
ženskog spola"

**VAŽNA
PREDSTAVA**
"Osmislili smo
predstavu
'Novac je
imenica
muškog roda'
za širu
populaciju
u kojoj je
prikazano
zašto žene
nemaju iste
startne
pozicije kao
muškarci"

AKTIVNA NA RAZNIM PODRUČJIMA
Pravobraniteljica za ravnopravnost
spolova na festivalu seoskih žena

**KAO MALI TIM OD SAMO
11 LJUDI USPJELO SMO
U PROTEKLIM PET
GODINA OSMISLITI I
USPJEŠNO PROVESTI
ČETIRI VELIKA EU
PROJEKTA U
VRIJEDNOSTI OD OKO 2
MILIJUNA EURA
ISTODOBNO RADEĆI NA
PRITUŽBAMA GRAĐANA
I GRAĐANKI,
ISTRAŽIVANJIMA I
JAVNIM
SAVJETOVANJIMA**

Dob i majčinstvo su dvije najveće prepreke ženama na tržištu rada. Jaz u plaćama i posljedno jaz u mirovinama također ukazuju na neravnopravnost. Tradicionalni patrijarhalni obrazac od muškarca očekuje da bude 'glava kuće i obitelji', da participira u tijelima gdje se donose odluke, dok se od žene očekuje da primarno bude majka i vodi brigu o kućanstvu, odnosno da živi u sferi privatnosti. Problematično je područje već niz godina nasilje u obitelji, gdje su žene i dalje, u velikoj većini, žrtve. Spolni stereotipovi su i dalje prisutni u obrazovnim sadržajima i u medijima. U sklopu dva EU projekta pokušali smo ravnopravnost žena i muškaraca približiti što širem krugu ljudi kako bismo ih potaknuli na propitivanje određenih stereotipnih obrazaca. U projektu 'Prema stvarnoj ravnopravnosti muškaraca i žena: usklađivanje profesionalnog i obiteljskog života' osmišljene su dvije kazališne predstave za srednjoškolsku populaciju koja ih je odlično prihvatila i nakon kojih su mladi iskazali nezadovoljstvo postojećim rodnim stereotipovima. U sklopu drugog projekta 'Jednaka prava, jednake plaće, jednake mirovine' osmislili smo predstavu 'Novac je imenica muškog roda' za širu populaciju u kojoj je prikazano zašto žene nemaju iste startne pozicije kao muškarci.

Story: Iznijeli ste i podatak da građani sve više kritički promišljaju o načinu prikazivanja žena i muškaraca u javnom prostoru te da su sve kritičniji prema objektivizaciji ženskog tijela u reklamama, seksizmu, izjavama javnih osoba... Da, građani nam sve češće upućuju pritužbe vezane uz spolne stereotipove u medijskim sadržajima, uključujući reklame, kao i za seksizme u izjavama javnih osoba. Sve češće im smeta što se žene u politici često u medijima ističe zbog njihova stila odijevanja, umjesto zbog onoga što govore, što nije slučaj kada je riječ o muškarcima. Mnogo pritužbi dolazi i zbog seksizama u društvenim mrežama, ali u tom slučaju nemamo zakonske ovlasti postupanja osim ako nije riječ o pozivu na nasilje na temelju osnova iz naše

nadležnosti, kada prosljeđujemo prijavu nadležnom državnom odvjetništvu.

Story: Objavili ste i 'Medijski kodeks - vodič za profesionalno i senzibilizirano izvještavanje o nasilju prema ženama i femicidu'.

Koliko se medijske kuće, potpisnice kodeksa, pridržavaju njegovih smjernica?

Utvrđili smo da je u 2019. došlo do pozitivnog pomaka u medijima koji su potpisali Sporazum o prihvaćanju smjernica Medijskog kodeksa nastalog u sklopu našeg EU projekta 'Izgradnja učinkovitije zaštite: promjena sustava za borbu protiv nasilja prema ženama'. Bilo je manje senzacionalizma, a više činjenica, nije se više aludiralo na ljubav počinitelja prema žrtvi i odgovornost žrtve za nasilje počinjeno nad njom, više se vodilo računa o zaštiti identiteta žrtava. Utvrđeno je i da je zastupljenost fotografija kuće, adrese ili stana sa 28% u 2018. pala na 4%, a fotografija žrtve sa 13% na 5%.

Story: Zemlje poput Finske, koja je uzor mnogima kad je riječ o ravnopravnosti spolova, zauzele su stav da društvo ne može biti napredno, uspješno ni gospodarski razvijeno ako barem polovica stanovništva nema jednake šanse kao druga polovica. Što Hrvatska treba napraviti da postane društvo jednakih prilika za muškarce i žene?

Ravnopravnost spolova ne može se uspostaviti u jednom segmentu a da nije uspostavljena i u drugima. Stoga sve razine - od odgojno obrazovne, i to od najranije dobi, medija, radnog okruženja, zdravstva do demografskih mjera - moraju istodobno i u međusobnoj sinergiji raditi na unapređenju mjera koje pružaju jednake mogućnosti te koje učinkovito suzbijaju spolne stereotipove i seksizam. Rodno budžetiranje još

je nepoznanica, a iznimno je važno za pozitivne promjene povezane s jednakošću mogućnosti i prilika.

Story: Ovo vam je drugi mandat na mjestu pravobraniteljice za ravnopravnost spolova. Što će biti u posebnoj fokusu vašeg rada u sljedećim godinama?

Kao mali tim od samo 11 ljudi uspjeli smo u proteklih pet godina osmisliti i uspješno provesti četiri velika EU projekta u vrijednosti od oko dva milijuna eura istodobno radeći na pritužbama građana i građanki, istraživanjima te javnim savjetovanjima vezanim uz mišljenja i prijedloge izmjena zakonodavnog okvira. I dalje ćemo nastaviti istim proaktivnim pristupom adresirajući one teme koje smatramo ključnim ili gorućim za rješavanje - jednakost plaća i mirovina, nasilje u obitelji, politička participacija, jednake mogućnosti u sportu i drugim djelatnostima javnog života.

Story: Po čemu biste voljeli biti upamćeni u svom radu?

Budući da imam blizance, djevojčicu i dječaka, ne bih voljela da ona ima manje mogućnosti biti što god želi samo zato što je ženskog spola. Međutim, prema izvješću Svjetskog ekonomskog foruma objavljenom krajem prošle godine žene će se u ekonomskim pravima izjednačiti s muškarcima tek za 257 godina. U Hrvatskoj je najveći jaz u političkoj moći, unatoč jednakosti u obrazovanju. Stoga bih voljela biti upamćena po tome što sam dala svoj doprinos u smanjivanju jaza te stvarnom izjednačavanju mogućnosti, startnih pozicija žena i muškaraca.

Razgovarala JADRANKA RIHTARIĆ
Fotografije ROBERT GAŠPERT, PRIVATNI ALBUM

Story 31